

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 40.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ХАМЛЕТ.

(Наставак.)

Хамлет воли свога оца, кога је изгубио. Он га оплакује. Удаба његове матере јако је за осуђивање и он је не одобрава. У исто време он сумња, помишља, да је неко злочинство учињено (он је сам тог мњења) и тера тако далеко, да сумњичи очуха, да је то учинио. Изнурен и немоћан намеран је да се врати у Витенберг, да на ново живи универзитетским животом, који му је већ познат и свој. Довде, није ли истина, Хамлет није луд? Кад му се Хорације, са својим пратиоцима јавља ванредна му туга, коју описује, са свим је оправдана. Кад му Хорације говори о привиђају, он га потпуно хладно слуша, међу тим би га то требало више да изненади и узнемири. Ступајући на терасу он је хладан. Нико не бива такав у таквим приликама. Тако се мирно разговара са Хорацијем, као да му је Шекспир ставио у задатак да говори читав *Speech* против пијанства, упућен на његове земљаке. Члан каквог друштва за умереност не би се боље изражавао.

Његово призивање појаве, што није било лако, каже све што треба, нарочито каже врло речито. Он има сувише права, да се љути на своје пратиоце и околину, кад га они хоће да задрже, умире. Пред привиђајем врло се добро држи, и што је реткост код њега, уздржава се у говору и то је највећа жртва, која се може тражити од њега.

Коректан пред привиђајем, шта ради Хамлет одмах пошто га је оставио привиђај?

Хамлет одлази за духом оца свога. Пратиоци га његови траже и зову, а он им се јавља, где се налази. Хамлет даје и том приликом нов доказ хладнокрвности, а не настраности и лудила. Његови пратиоци нашли су га и испитују, а он им се извињава, што мора

да ћути и апелује на њихову дискрецију и лојалност, да не покажу ником, што су те ноћи видели.

У том целом поступку му нема ни трага од лудила. Шта више он је оличена мудрост.

Да ли, је луд, кад је сам, у његовим дивним монолозима. Је ли луд, кад је с Хорацијем, кад више не показује своју душевну племенитост и потребу љубави, наклоности, коју је до тада показивао? Да ли је луд кад је с глумцима? Он сместа налази игру *Убиство Гонсага*, које му је потребно за смер његов, и он сам спева дванаест до петнаест стихова, које треба тој игри додати. Он држи читаву предавања глумцима који ће заступати његове мисли у комадима, а не заборавља ни комедијаше. Да ли је луд кад показује врлу позереницима Клаудијевим, и кад изгледа да хоће да им каже: ја свирам може бити на другима, али други не могу свирати на мени? Је ли луд кад ставља на муке матер своју; а и да није, могло би се појмити, да то постане, гледајући дух оца свога, који је њему видљив, а матери му невидљив! У целој томили удворица, он је једини, који влада собом, који се познаје.

По свему томе, дакле, лудило Хамлетово није право, реално: он му само подражава, имитује га и ничега нема, што би то лудило објаснило, оправдало. Шекспир употребљава међу тим то лудило из чистих разлога драмскога писца. Прво он помоћу лудила налази начина, да веже заједничком везом све особе своје. За тим, лудило је потребно, да би његов јунак имао довољно неопходног покрета, довољно акције. То лудило, толико пута испитивано, критички објашњивано, коментарисано, мрачно, необјашњиво за једне, фатално за друго, — то лудило је *позоришно средство*, и ништа више. Без њега не би

ништа могло ићи. Помоћу тог лудила Шекспир располаже комадом, публиком.

*

Много је говорено и писано о Хамлету. Најславније а у исто време и најпогрешније је мишљење Гетово. После многог лутања, несигурности, али с добром вољом — Гете је стекао мишљење: Хамлет је био пример кнежевима, био је један од услужних кнежева, хладан и амбициозан, кога су породичне несреће и пад с престола из ненада начиниле лудим.

Кад би Хамлет једнога тренутка био истински кнез, како нам га описује Гете, ево шта би се десило. Он би био јако ожалостан, нема сумње, смрћу оца свога, али би туга његова била и остала дискретна и пристојна. Удаба матере му јако би га увредила, али поштовање, које јој одаје као син, не би попустило да се дуго задржава на томе. Кад би Хамлет водио бригу о своме наследству на престо, о својим правима на њ: он би био пун поштовања према Полонију, као важном и уно-

требљивом државнику, у место што га не оставља никако на миру са својим неумесним шалама и заједљивим досеткама. И најозбиљнији и најважнији догађаји не мењају толико човека, да му и природу и душу промену.

Ја себи представљам Хамлета као човека слаба духа, ком је свет досадио. Његова прерана интелгентност гони га и тера књигама, у снове. Његов положај у друштву развио му је мизантропију и допушта му, да је не крије пред светом. Хамлет живи сам за себе, одвојен. Нема правих пријатеља. Његова љубав према Офелији није ништа друго, до фантазија, идеална љубав, коју храни посматрањем, галантеријама, љубавним шалама. Ромео се никад не шали. Кад би Ромео знао онакву ужасну тајну, он би је одмах казао својој Јулији. Хамлет не ради тако, он напада на своју Офелију, вређа је и са њом цео њен спол. Он је филозоф, кога мучи савест, и који не може никако да се одлучи, да што ради.

(Свршиће се)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Марија Стјуартова. Жалосна игра у пет чинова од Ф. Шилера, превео С. (пир) Д. (имитријевић К. (оторанин) представљана 7. (19.) марта у новом, нарочито за овај комад зготовљеном оделу.)

Посећивасмо, ево, од Божића до Ускреса позориште, гледасмо и комедије и трагедије и позоришне игре новијега доба и забављасмо се и уживасмо и поучавасмо се, ал' кад овог вечера зачусмо звуке и ритам Шилерова стиха и осетисмо топлину његова осећаја и дубљину и мисли и осећења му: на мах опазисмо разлику између досадањих и ове класичне трагедије из овог столећа. Нека се упише колико хоће материјализам и реализам да освоји век, лепо ће увек о стати лепо, класично ће остати класично, ма и деализам постао и остао цветом, мађијски негованим у врту садањег и потоњег друштва и времена.

Приказ је био да не може бити бољи. Гђа Ружићка и г. Вујићка, две краљице и (двапут)

сестре биле су ненадмашне, било да су понос исказивале било љубав и мржњу. Игра њихова, па тоалета њихова тога вечера могла би просто за „Burgtheater“ поднети. Г. Ружић (Лестер) г. Лукић (Борли) г. Васиљевић (Палет) беху такође изврсни. Изврсно је играо и г. Стојковић. Оданост, љубав своју према лепој Марији исказивао је савршено, кретање и радња му беше као што треба. А шта да речемо за Ану госпође Добриновићке? Ништа друго него да је уврстимо са Јелисаветом и Маријом у трифолијум, па да их пошљемо у Бург, да виде Немци да данас и Срби у Угарској ваистину имају своју позоришну уметност. И остали су били сви на свом месту и од своје стране допривели, да је ансамбл испао на опште задовољство. На крају још да се захвалимо управи, што нам пружи тога вечера то и тако уживање, које је било још и тиме увећано, што су сви костими били нови, укусно и фино израђени, и богато искићени. Нови су били и сви шешири, опе рважени и златом украшени, па нове чак и ципеле. Све је било лепо, красно, сјајно, да ти

се чинило као да ниси у Новоме Саду, већ у каквој престоници. Међу тим било је већ заиста, крајње време, да се и наше позориште заодене новим оделом, као оно у пролеће гора зеленим листом а рудине травом детелином.

О.

(Балканска царица, драма у 3 чина, с певањем, написао Никола I., с одобрењем песниковим за позорицу удесио А. Хаџић, музика од Х. Дубека; приказана дне 10. (22.) марта о. г.)

Просвећен свет се у том слаже, да се позоришта не граде, не потпомажу или чак с муком не одржавају ради пуне забаве, (у најобичнијем смислу ове речи), него рад неке више потребе; или се у неким приликама и намењују нарочито неким вишим смеровима. То вреди особито за позоришта, којима су приденута часна имена: народно, краљевско, двореко и т. сл. Да позориште као јавна уредба не сме никако врећати морал, а да као приказивач књижевних дела веома помаже драматској књижевности — то се разуме, те се у том и не може тражити нарочита сврха му. Него уз те опће задатке може имати према приликама и свој особит задатак. Тако у главним позориштима великих просвећених народа превлађује естетична сврха (н. пр. бечки Бург), некима је тежња да развију религиозно чувство (н. пр. обермергауске игре). Таки одређен правац ће најбољега израза добити у избору комада за репертоар.

Почео сам мало издаље, али ће се одмах видети на што идем. Да се запитамо, треба ли да има наше Српско Народно Позориште каки нарочит задатак, и који је то? Одговор бих овако формуловао: Не губећи из вида ни опће ни посебне задатке, које једно добро позориште може извести (дакле ни морални, књижевни, естетички, религиозни), оно треба и према тежњама својих оснивача, и према вољи добротора, и према жељама, које из друштва продиру преко штампе у јавност, најзад и према логици прилика пре свега да је национално просветни завод. Идеја националне просвете треба, дакле, да је врховна судиља при избору комада за репертоар.

Какво би комађе према овом требало да дођу на репертоар и да ли је садашњи репертоар нашега позоришта тако састављен, — остављам за сада на страну, а према означеном погледу на задатак нашега Народнога Позоришта

чини ми се, да је управо сретна мисао, да се прикаже „Балканска Царица“ светлога Песника. То је комад каки нама треба!

Слободан сам од дужности, да га потанко оцењујем, јер је то већ чињено и у овом листу и другде, али ми је ред истакнути оне врлине, које га препоручују за наш репертоар: прави песнички дух, који га провејава, величање врлина, особито љубави према роду и отаџбини, а осуђивање издајништва и грамзивости, приказивање идејалних карактера из славне и тужне наше прошлости. Уза све то и живописни народни костим чини своје. На тек зетско коло, како ли је то импозантна појава! Како је и необично и ново за наше западњачко схватање савез играња и певања! Поред ових лепих страна тако ће човек прегорети, што је слаб драматски склоп и што је дикција нешто опширна које све долази отуда, што светли Песник првобитно није мислио на приказивање. Можда би и том драматургова рука погдешто могла још помоћи.

О приказу не бих у брзини могао друго рећи, него да је текао складно. Главни приказивачи су своје задатке похвално извели (Ѓа. Лукићка, гг Ружић, Спасић, Лукић) те су заслужили да им речемо: хвала на уживању!

Тих. О.

(Српском народном позоришту даровани су ови прилози. 1.) Штедионица у Вуковару приложила је и опет своту од 50 фор.; — 2.) Централни кредитни завод у Новом Саду приложио је своту од 100 фор. у име припомоћи за годину 1896.; — 3.) Г. Др. Милан Давидовац, адвокат у Новом Саду, уписао се за члана „друштва за српско народно позориште“ и исплатио је целу чланарину у износу од 50 фор.; — 4.) Румска штедионица послала је прилог од 50 фор.; — 5.) Прва сентомашка штедионица у Сентомашу послала је прилог од 50 фор.; — 6.) „Задруга за штедњу и предујмове у Руми“ приложила је своту од 20 фор. — На свима овим родољубивим прилозима изјављује управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Издаје права срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

45. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новоме Саду, у суботу 16. (28.) марта 1896.

ПРВИ ПУТ:

ЖЕНСКИ ПРИЈАТЕЉ.

Комедија у 5 чинова, написао Александар Дима, син, с француског превео Душан Л. Ђокић.

Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Ријон — — — — — Стојковић.	Слуга — — — — — Бајин.
Монтегр — — — — — Спасић.	Јованка Симероза — — — Т. Лукићка.
Симероз — — — — — Марковић.	Госпођа Леверде — — — М. Тодосићка.
Таржет — — — — — Бакаловић.	Госпођица Хакендорф — — С. Бакаловићка.
Шантрен — — — — — Поповић.	Балбина Леверде — — — З. Ђуришићева.
Леверде — — — — — Хаџи-Динић.	Собарица — — — — — Д. Туцаковићева.
Јозеф — — — — — Стефановић.	

Први и последњи чин код Левердеа, други, трећи и четврти чин код госпође Симерозове.
На селу, близу Париза.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Aller Ehren ist Österreich voll.“ Марш од Новогног. — 2. „Косово,“ Увертира, од Јенка. — 3. „La Roma.“ Мехиканска песма, од Градијера. — 4. „Gebet einer Jungfrau.“ Од Текле Бадер-женске. — 5. Арија из опере: „Фалстаф“, од Балфе-а.

У недељу 17. (29.) марта први пут: „Мајчин благослов.“ Водвиљ у 4 чина, с пред-игром и с певањем, написао др. Ф. Линкер, музика, од А. Милера.

(Пре поласка позоришне дружине на пут претпоследња представа.)

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сах. пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној цени.

Г. Мих. Хаџи-Динић, пређашњи члан наше позоришне дружине, приказује у данашњем комаду Леверде-а.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10³/₄ сахата.